

Opera bouffe en dos actes i un pròleg

Llibret basat en l'obra homònima
de Guillaume Apollinaire

Música de Francis Poulenc

Estrena: París
Opéra Comique, 3 juny 1947.

PERSONATGES

LE DIRECTEUR DE THÉÂTRE

Baríton

THÉRÈSE / LA CARTOMACIENNE

Soprano

LE MARI

Tenor

LE GENDARME

Baríton

LE JOURNALISTE

Tenor

LE FILS

Baríton

UNE DAME ÉLÉGANTE

Mezzosoprano

LA MARCHANDE DE JOURNEAUX,

Mezzosoprano

LACOUF

Tenor

PRESTO

Baríton

UNE GROSSE DAME

Mezzosoprano

UN MONSIEUR BARBU

Baix

LE PEUPLE DE ZANZIBAR

Cor

PRÒLEG

EL DIRECTOR

Públic, escolta sense impaciència,
et porte una peça
la finalitat de la qual és reformar els costums.
Tracta dels xiquets en la família,
és una trama domèstica
i per això es tracta amb to familiar.
Els actors no adoptaran un to sinistre,
i apel·laran simplement al vostre bon judici
i es preocuparan abans de res de divertir-vos.
Així que, ben disposats, apreneu
totes les ensenyances contingudes en l'obra
i que la terra per tot arreu
se sembre d'estreles
en forma de mirada de nounats,
més nombrosos que el titil·lar de les estreles.
Apreneu, francesos, la lliçó de la guerra
i feu fills, com mai no els havíeu fet.
Trobareu ací trames que s'uneixen
a l'acció principal i l'adornen
els seus canvis del to patètic al burlesc,
i l'ús raonable del que és inversemblant.
Just és que el dramaturg use
tots els trucs que conega,
com feia Morgana a l'Etna.

Just és que faça parlar els bojos,
o els objectes inanimats, si li dona la gana
i que no tinga en compte ni temps ni espai.
El seu univers és la seua obra,
en l'interior del qual ell és el déu creador
que disposa al seu plaer els sons,
els gestos, els colors,
perquè brolle la mateixa vida
en tota la seua veritat.
Perquè l'obra ha de ser un univers complet
amb el seu creador.
Perdoneu-me, benvolgut públic,
si he parlat una mica massa,
però encara hi ha un foc allí
on cauen les estreles fumejants
i els que les tornen a encendre
us demanen que us eleveu
fins a aqueixes flames sublimes
i que també us incendieu també.
Públic, sigues tu la torxa inextingible del foc nou
fes xiquets, com mai no els vas fer.

ACTE I

THÉRÈSE

No, marit senyor meu,
no em faràs fer el que vols.
Soc feminista
i no reconec l'autoritat de l'home.
A partir d'ara, vull fer el meu desig.
fa ja molt de temps que els homes
fan el que els plau.
Al cap i a la fi, jo també vull anar a lluitar
contra els enemics.
Vull ser soldat! Un, dos! Un, dos!
Vull fer la guerra i no vull fer fills!
No, marit senyor meu,
ja no em manaràs més.
Només perquè em vas cortejar
a Connecticut
no seré qui et cuine a Zanzíbar.

VEU DE MARIT

Dóna'm la cansalada viada, escolta...
la cansalada viada.

THÉRÈSE

Ja el senten, només pensa en l'amor.
Imbècil, no sospites
que després de ser soldat
vull ser artista, i també diputat,
i advocat, i senador, ministre, president de la
cosa pública,
i metge del cos, o psiquiatre.
Doctorejar al meu gust per Europa i Amèrica...
Fer xiquets i cuinar, no, ja n'hi prou!
Vull ser matemàtica, *metre* de restaurant,
telegrafista, vull, si em plau, entretindre
aquesta vella ballarina que té tant de talent.

VEU DE MARIT

Sona'm la cansalada viada, et dic que em dones
la cansalada viada.

THÉRÈSE

El senten? Només pensa en l'amor!
Però, em sembla que ja m'ix barba,
i el meu pit se'm separa...
Voleu, pardalets de la meua feblesa!
Que bonics són els encants femenins!
Aquestes cosetes dures... me les
menjaria!
ja està bé de ximpleries,
no ens fiquem en aeronàutiques.
Sempre hi ha algun avantatge
en la pràctica de la virtut.
El vici és, després de tot, una cosa
perillosa.
Per això, és millor sacrificar una bellesa
que pot ser ocasió per al pecat.
A desfer-se de les mamelles!
Però, què dic?
No solament m'ix barba...
També bigot!
Semble un camp de blat
que espera la segadora mecànica.
Em sent viril com un diable.
Soc un semental de cap a peus...
Ole!, toro, ací està el torero!
Però no li revelem el meu futur
a la llum de dia.
Heroi!, amague les seues armes!
I tu, marit menys viril que jo,
pica de peus tot el que vulgues.

EL MARIT

Que em dones la cansalada viada, et dic!

THÉRÈSE

Menjat els peus a la madrilenya!

EL MARIT

Tu no ets Thérèse, la meua dona!
Quin rústec s'ha posat la seua roba?
Sens dubte, l'ha matada un assassí.
Thérèse la meua xiqueta, Thérèse, on estàs?
A tu, vil personatge vestit de Thérèse, et mataré.

THÉRÈSE

Tens raó, jo ja no soc la teua esposa.

EL MARIT

Com!

THÉRÈSE

I, malgrat això, soc jo, Thérèse.
Però una Thérèse que ja no és dona.

EL MARIT

Això és molt fort!

THÉRÈSE

I com m'he convertit en un bon mosso...

EL MARIT

Detall que ignorava...

THÉRÈSE

Ara em diré un nom d'home: Tirésias.

EL MARIT

Que et vaja bé!

VEU DE TIRÉSIAS

Me'n vaig.

EL MARIT

El piano.

El violí.

La cosa es posa seriosa.

PRESTO

Amb vosté, vell Lacouf, he perdut
als daus tot el que vaig voler.

LACOUF

Senyor Presto, no he guanyat res.
i Zanzíbar ací no hi té art ni part,
perquè vosté està a París.

PRESTO

A Zanzíbar.

LACOUF

A París.

PRESTO

Això és massa!

Després de deu anys d'amistat
i tot el que he no he malparlat de vosté.

LACOUF

Pitjor per a vosté, jo no li he demanat la publicitat,
vosté està a París.

PRESTO

A Zanzíbar, la prova és que ho he perdut tot.

LACOUF

Senyor Presto, hem de batre'ns en duel!

PREST

No hi ha altre remei!

LACOUF

Armes iguals...

PRESTO

A discreció...

LACOUF, PRESTO

Tots els trets estan en la naturalesa.

LACOUF, PRESTO

Foc!

TIRÉSIAS

Estimada llibertat, a la fi t'he conquistat,
però abans compraré un periòdic
per a saber el que acaba de passar.
Com va perdre als daus, el senyor Presto
va perdre la seua aposta
perquè estem a París...

EL MARIT

El senyor Lacouf no ha guanyat res,
perquè l'escena ocorre a Zanzibar
i el Sena passa per París.

POBLE DE ZANZÍBAR

El senyor Lacouf no ha guanyat res,
perquè l'escena ocorre a Zanzibar
i el Sena passa per París.

TIRÉSIAS

I ara, l'univers és meu,
meues les dones, meua l'administració.
Seré regidor!
Però, sent soroll...
Serà millor que me'n vaja.

EL POLICIA

Ací put a crim...

EL MARIT

Vaja, per fi un agent de l'autoritat
zanzibaresa!
Cridaré la seua atenció.
Eh, senyor! Si de cas em busca,
faça el favor d'agafar-me la cartilla militar de
butxaca esquerra.

EL POLICIA

Bella jove!
Dis-me, bonica...
qui t'ha tractat tan malament?

EL MARIT

Em pren per una senyoreta...
Aquest gendarme és un vell guillat.
Si em busca vosté per a casar-se,
comence per soltar-me .

EL POLICIA

Els duelistes del paisatge
no m'impedirán dir
que és vosté tan agradable
de tocar, com una pilota de cautxú.

EL MARIT

Atxim!

EL POLICIA

Un refredat exquisit...
Dona lleugera...

EL MARIT

Per Déu, té raó,
si la meua esposa és un home,
una dona he de ser jo.

EL POLICIA

Dis-me, xiqueta bonica,
qui t'ha tractat tan malament?

EL MARIT

Soc una dona-home honesta.
La meua esposa és un home-dona.
Ella és soldat, telegrafista, ministre, metge...
Però com ha fet explosió,
és sobretot *merdecine*.

EL POLICIA

Es com una mare cigne...
Com canten abans de morir!
Escolte.

POBLE DE ZANZÍBAR

Visca el general Tirésias!
Visca el diputat Tirésias!
No més xiquets, no més xiquets!

EL POLICIA

Eh, bufe'm el xiulet,
jo li tocaré el que em vinga de gust!

EL MARIT

I malgrat això, la confitera
cada set anys canvia la pell.

EL POLICIA

Cada set anys! Exagerada...
Bufo'm el xiulet!

CARTELL AMB LA TORNADA

Li bufaré el xiulet,
...mentre la confitera...

EL POLICIA

Senyoreta,estic enamorat bojament de vosté
i vull ser el seu marit.

EL MARIT

Però no veu que soc un home!
Més li valdria fer xiquets.

EL POLICIA

Ah, per exemple!

POBLE DE ZANZÍBAR

Visca el general Tirésias!
Visca el diputat Tirésias!
No més xiquets, no més xiquets!

EL MARIT

Famós representant de l'autoritat,
Mire, ho dic, jo crec, amb total claredat:
la dona a Zanzíbar vol drets polítics
i sovint renuncia a l'amor procreatiu.
La sent cridar: "No més fills!"?
Per a poblar Zanzíbar, n'hi ha prou amb
els elefants,
els micos, les serps, els mosquits, els
estruços;
és estèril com un habitant de rusc,
que almenys fa cera i mel,
la dona és el neutre a vista del cel.
I jo li dic, senyor gendarme:
Zanzíbar necessita xiquets.
Feu sonar l'alarma, crideu per bulevards i
carrers,
Cal tornar a fer xiquets a Zanzíbar!
Les dones passen, pitjor per a elles,
que els faça l'home, doncs sí, perfecte.
El mire a la cara, els faré jo mateix.

EL POBLE DE ZANZÍBAR

Vosté?

LA QUIOSQUERA

Quina bestiesa!
Digna de ser sentida en tot Zanzíbar.
Vostés que ploren en veure aquesta obra,
preguen perquè els xiquets vencen!
Vegen l'imponderable ardor
nàixer del canvi de sexe!

EL MARIT

Torne aquesta nit i veurà com la naturalesa
em donarà, sense dona, una prole.

EL POLICIA

Tornaré aquesta nit a veure com, sense dona,
la naturalesa li dona una prole.

LA QUIOSQUERA

No el mate de tant esperar,
vindrà aquesta nit, li pren la paraula.

EL MARIT

Que ignorant el policia que governa Zanzíbar.
El cabaret i el bar tenen per a ell més encant
que repoblar Zanzíbar.

LAGOUF

Com pots posar nom a tots?

PRESTO

Els són tot el que som nosaltres,
i, malgrat això, no són homes.

EL POLICIA

Tornaré aquesta nit a veure com, sense dona,
la naturalesa li dona descendència.

EL MARIT

Torne aquesta nit i veurà com la
naturalesa
em donarà, sense dona, descendència.

TOTS

Com pots posar nom a tots?
Ells són tot el que som nosaltres,
i, no obstant això, no són homes.
Bufe'm el xiulet
que jo li tocaré la que em done la gana!
I mentrestant, la confitera
cada set anys canvia la pell.
Cada set anys, exagerada.

ENTREACTE

EL COR

Vosaltres, que ploreu veient aquesta obra,
oferiu els vostres millors desitjos als xiquets
vencedors.
Vegeu l'imponderable ardor
que naix del canvi de sexe.

EL NOUNAT

Papà!

ACTE II

EL MARIT

És una bogeria això de les alegries
de la paternitat!
Quaranta mil quaranta-nou xiquets
només en un dia!
La meua felicitat és total.
Silenci! Silenci!
La felicitat en família.
Cap dona a què atendre.
Silenci!
És impactant la música moderna,
quasi tan impactant
com els paisatges nous
que floreixen lluny dels bàrbars
de Zanzíbar.
Silenci!
Potser caldria armar-se de valor,
però més val no forçar les coses.
Jo aniré a comprar bicicletes
i tots aquests virtuosos
i totes aquestes virtuoses
aniran a fer els seus concerts
a l'aire lliure.
Silenci!
Bravo!

EL MARIT

Entre!

EL PERIODISTA

Mans enlaire!
Bon dia, senyor marit,
soc corresposnal d'un periòdic de París.

EL MARIT

De París siga benvingut.

EL PERIODISTA

Els periòdics de París han publicat
que vosté ha trobat el mitjà
perquè els homes facen fills.

EL MARIT

És cert.

EL PERIODISTA

I com és això?

EL MARIT

La voluntat, senyor, ella ens porta a tot.

EL PERIODISTA

Són negres, o són com tothom?

EL MARIT

Tot això depén, segons el punt de vista.

EL PERIODISTA

Vosté és ric, sens dubte.

EL MARIT

D'això res!

EL PERIODISTA

Llavors, com els criarà vosté?

EL MARIT

Després d'alimentar-los amb biberó,
espere que siguen ells
els que m'alimenten a mi.

EL PERIODISTA

En resum, vosté és una cosa així
com una xica-pare.
No s'haurà maternitzat, doncs,
el seu instint paternal?

EL MARIT

No, estimat senyor de fet tan interessat,
els fills són la benedicció de les parelles,
molt més que els diners i les herències.
Mire a aquest menudet dormint
en el seu bressol:
Es diu Arthur i ja m'ha guanyat un milió
com a acaparador de brull.

EL PERIODISTA

Molt llest per a la seua edat.

EL MARIT

Aquell és Joseph, és novel·lista.
De la seua última novel·la ja s'han venut
600.000 exemplars.
Permeta'm que li n'oferisca un...

EL PERIODISTA

Quina sort!

EL MARIT

Llija-la a gust.

EL PERIODISTA

Una senyora anomenada... Cambrón.

EL MARIT

Dic jo que hi haurà manera més elegant
d'expressar-se.
Una preciositat com aquesta,
que no es veu pels carrers.
En fi, com aquesta novel·la
que m'ha reportat més de 200.000 francs.

EL PERIODISTA

Mans enlaire!
Però, vosté no té filles?

EL MARIT

Per descomptat,
la més artista que hi ha a Zanzíbar.
Recita versos bells
per a les lúgubres vetlades.
El seu foc i el seu estil li reporten cada any
el que un poeta guanya
en cinquanta mil anys.

EL PERIODISTA

El felicite, estimat meu.
Però, du pols en el seu guardapols.
Com és vosté tan ric, deixe'm cent cuques.

EL MARIT

Torne a posar la pols on estava.

EL MARIT

Eh, sí, tan simple com un periscopi.
Com més fills tinga
més ric seré i millor em podré alimentar.
Diem que els bacallans produeixen
suficients ous en un dia
com perquè facen eclosió els suficients
per a alimentar de brandada i d'allioli
el món sencer per tot un any.
No és que sorprenja tindre
una família nombrosa.
Qui són aquests economistes imbècils
que ens han fet creure que un fill
significava la pobresa?, és tot el contrari.
Mai no s'ha sentit parlar de bacallans
morts en la misèria.

Així que jo continuaré fent xiquets.
Farem primer un periodista,
així ho sabré tot,
endevinaré els excedents
i m'inventaré la resta.
Haurà de ser apte en tot i per tot en la realització
i escriure per a tots els partits.
Quin gran periodista serà,
reportatges, articles d'opinió i la resta!
Li falta una sang posada en el tinter.
Li falta una espina dorsal...
Cervell per a no pensar...
Una llengua que li regalime bé...
I també ha de saber cantar...
Anem!
Canta!

EL FILL

Benvolgut papà, si vols saber
el que fan els abadejos,
dona'm una mica de diners de butxaca.
Si em dones cinc-cents francs,
no diré ni piu dels teus negocis;
si no me'n dones, ho dic tot, soc sincer,
i compromet pare, germanes i germans.
Escriuré que et vas casar amb una dona
triplement embarassada.
Et comprometré.
Diré que has robat, assassinat, delatat, pispat, fotut.

EL MARIT

Bravo, xantatge!
Heus ací un mestre que canta!

EL FILL

Els meus benvolguts pares
en un sol home.
Si vol saber el que va passar ahir a la nit.
Això és:
Un gran incendi ha destruït les cataractes
del Niàgara!

EL MARIT

Molt malament.

EL FILL

El gran constructor Alcindor disfressat
de soldat d'infanteria
va tocar fins a mitjanit la trompa
per a un tropell d'assassins
i estic segur que continua tocant.

EL MARIT

Mentre no siga en aquesta sala...

EL FILL

Però la princesa de Bèrgam es casa demà
amb una dama
més lletja que un pecat.

EL MARIT

Per ventura conec jo aquesta gent...
Jo vull informació de la bona que m'informe
dels meus amics.

EL FILL

Sé per Montrouge que el senyor Picasso
ha fet un quadre que es mou com aquest
bressol.

EL MARIT

Visca el pinzell de l'amic Picasso!
Fill meu, fins un altre dia,
ja sé bastant del dia d'ahir!

EL FILL

Me'n vaig, a imaginar el dia de demà.

EL MARIT

Bon viatge!
Aquest no m'ha eixit bé.
Em fan venir ganes de desheretar-lo.
Res de boques inútils. Economitzem.
Abans de res, faré un fill sastre
i podré vestir bé en els meus passejos
i no estant molt malament
amb la meua persona,
agradar a milers de persones boniques.

EL MARIT

M'he enriquit!

EL POLICIA

Però la població zanzibaresa famèlica
per aquest augment de boques
per a alimentar
està a punt de morir de fam.

EL MARIT

Done-li uns naips
això ho reemplaça tot.

EL POLICIA

D'on els traiem?

EL MARIT

De casa de la vident.

EL POLICIA

Evident.

EL POLICIA

Llamp de Déu, això és previsió!

LA VIDENT

Castos ciutadans de Zanzíbar,
Ací em teniu.

EL MARIT

Una altra més...
Jo no estic per a ningú.

LA VIDENT

Pensava que no s'enfadaria
per saber la bona ventura.

EL POLICIA

Vosté no ignora, senyora,
que exerceix una activitat il·legal.
Sorprén el que la gent fa per no fer un brot.

EL MARIT

No vull escàndols a casa meua!

LA VIDENT

Vosté, senyor, pròximament
donarà a llum tres bessons.

EL MARIT

Ací tinc la competència!

UNA DAMA

Senyora vident,
jo crec que m'és infidel.

LA VIDENT

Conserve'l en una olla de ferro.
Prenga, una incubadora artificial.

EL MARIT

Faria vosté de perruquer i em tallaria els cabells?

LA VIDENT

Les senyoretas de Nova York
només recullen prunes
i només mengen pernil de York,
per això són tan belles.

EL MARIT

Doncs les dames de París
són molt més belles que les altres.
Si els gats, senyores, adoren els ratolins,
nosaltres adorem les seues ratetes.

LA VIDENT

És a dir, les seues rialletes.

TOTS

Cantem nit i dia:
Si et pica, rasca't,
estima el que és blanc, o el que és negre
és molt més divertit quan canvia.
N'hi ha prou amb veure-ho!

LA VIDENT

Castos ciutadans de Zanzíbar
que ja no feu fills:
Sapieu que la fortuna i la glòria,
els boscos de pinya, les bandades d'elefants,
seran per llei, en un futur pròxim,
per als que primer, i per a això,
hagen fet fills.
Així que, senyor, vosté que és tan fecund...

EL MARIT I EL POLICIA

Fecund, fecund!

LA VIDENT

...vosté serà deu vegades multimilionari,
i vosté, que no fa fills,
vosté morirà en la més temible de les ruïnes.

EL POLICIA

Vosté m'insulta.
En el nom de Zanzíbar, jo la detinc!

LA VIDENT

Tocar a una dona... Quina vergonya!

EL MARIT

Eh, bufè'm el xiulet,
jo li tocaré el que em done la gana!
I la fornera canvia de pell cada set anys.

LA VIDENT

Cada set anys... Exagerada!

EL MARIT

Fins llavors, t'entregaré al comissari,
assassina.

THÉRÈSE

Estimat marit, és que no em reconeixes?

EL MARIT

Thérèse!
Ací estàs, plana com una post de planxar!

THÉRÈSE

Què importa!
Vine a menjar-te la maduixa
amb la flor de la teua banana,
cacem elefants a la zanzibaresa
vine a regnar sobre el gran cor
de la teua Teresa!
Què importa el tron o la tomba!,
estimem-nos abans que jo sucumbisca,
abans que aquest teló caiga!

EL MARIT

Estimada Teresa, ja no has d'estar
més plana que una post de planxar.

THÉRÈSE

Bah!
No compliquem les coses!
Vosaltres, voleu!
i després, canteu nit i dia:
Rasca't si et pica,
estima el que és blanc, o el que és negre,
és més divertit quan es canvia.
N'hi ha prou amb veure-ho clar!

TOTS

Ateneu, francesos, la lliçó que ens dona la guerra
i feu fills, com mai abans els havíeu fets.
Vell policia, fes fills com mai abans els havies fets.
I rasca't, si et pica.
Estima el que és blanc, o estima el que és negre.
L'amor és més divertit quan canvia.
N'hi ha prou amb només veure'l
Benvolguts assistents, feu fills!